

Den åbne kirke

- et nutidigt perspektiv på danske landsbykirker

Kunstakademiets Arkitektskole
Afdelingen for Kulturarv, Transformation og Restaurering

PROGRAM
Afgangprojekt
forår 2015

Mie Burchardi
stud 4101

Vejledere:
Charlie Steenberg
Nicolai Bo Andersen
Christoffer Harlang

Forsideillustration: Eduardo Chillida

Indhold

1 Kirker i et årtusind	5
- om at ankomme til en landsbykirke	7
2 Folkekirkens tre benspænd	
- Politisk situation 2015	11
- Religionens rolle i nutidens Danmark	13
- Affolkning af yderområder	15
3 Arkitekturen	
- Kirker i Danmark	19
- Landskabeligt træk	21
- Kirkernes arkitektur	23
- To afsæt	31
- Transformationsholdning	33
- Tre omdannede kirker	35
4 Opgaven	
- Metode	39
- Afleveringsformater	41
5 Fem landsbykirker	
- Venslev Kirke	45
- Bavelse Kirke	47
- Kvislemark Kirke	49
- Haldagerlille Kirke	51
- Ting-Jellinge Kirke	53
6 Information	
- Kilder	57
- Studieforløb	59

“Er stenene til for at tie og måbe?
Hvis slægterne tav, skulle stenene råbe.”

Geologisk ordsprog

Kirker i et årtusind

I knap 900 år har landsbykirkerne skuet over det danske landskab. Deres hvidkalkede kroppe indrammes skarpt af den store, blå himmel, med tårnet mod vest, kor og apsis mod øst. De udgør et grundelement, vi aflæser som en selvfølgelig del af landskabet.

I Danmark ligger over 2000 landsbykirker. De forbinder landskabet fra nord til syd med interne afstande på omkring 5 km. Man har således aldrig kunnet bo længere end en halv times gang fra en kirke.

Kirkerne blev bygget omkring 1150 som enkle stenlader, hvor sognets beboere samledes. De er siden blevet omformet og tilbygget, og kirkens rum er blevet tilpasset det omskiftelige samfund omkring den. Kirkerne har i mange århundreder fungeret som aktive fælleshuse for samfundet omkring dem.

I slutningen af det 20. århundrede har verden igen ændret sig omkring landsbykirkerne. Folkekirken oplever en lille, men konstant nedgang i antallet af folkekirkemedlemmer, og dermed svinder folkekirkernes økonomiske grundlag kontinuerligt. Skal man overhovedet holde så mange landsbykirker i gang, hvis befolkningen ikke er interesserede i at benytte dem?

Kirkeminister Manu Sareen udtalte i september 2013, at man må vurdere om 200 af landets mindste sogne skal have lukket deres kirke.

Det er denne problemstilling, opgaven tager fat i. Når kirkerne tages ud af sognekirkebrug, forsvinder også deres økonomiske grundlag. Det er uklart, hvem der i så fald skal betale for vedligeholdelsen af kirkerne. Samtidigt står det også klart, at man ikke kan afstå fra at vedligeholde den enorme kulturarv, kirkerne udgør.

Affolkning af yderområder er et andet stort problem i Danmark. Sammenholdet i landsbyerne er ved at opløses og det samme er de arkitektoniske greb, der definerede landsbyerne. I de firlængede gårdes efterladte muld bygger man parcelhuse omhegnet af ligusterhække. Kirkerne står her som landsbyernes sidste fælles bastion, en sidste tand, der af kulturhistoriske grunde ikke kan tænkes fjernet.

Eftersom de gamle landsbykirker allerede står i yderområderne og endda er til overs mange steder, spørges der i opgaven:

- vil de snart lukkede kirkebygninger kunne tilføre vores landsbysamfund noget, det mangler i dag?

Venslev Kirke fra gadekæret

Om at ankomme til en landsbykirke

Vinden blæser over vinterlandet, mens jeg kører over de bløde bakker i en bil, jeg har lånt. Himlen er stor og blå, landskaberne åbne. Jeg nyder at betragte landet passere med dets marker, læhegn, træer og spredte gårde.

Snart ser jeg den, kirken.

Den ligger på en blød bakketop, ikke prangende, men alligevel stråler den. Kirketårnet strækker sig mod himlen, men holdes på jorden af kirkeskibets rolige krop. Den hvide, kalkede overflade gengiver mat dagslysets partikler og jeg får lyst til at stryge min hånd over kirkens kolde stenflader. De sten har ligget på det her sted i over 900 år, og selvom det ikke er den selv samme kalk, føles det som at mange generationers lag ligger under min håndflade.

Jeg har en aftale med kirkens provst, som skal låse mig ind i kirken. Den står ellers låst, da man frygter, at kirken berøves sine historiske artefakter. Først skal jeg gennem en støbejernslåge og forbi de mange gravsten, der står tæt op af kirken. Jeg noterer mig denne gang gennem de dødes verden. Den vækker et let ubehag i mig, måske fordi de sorte gravstene minder mig om, at jeg selv skal dø engang.

Provsten er venlig og låser os ind i kirken. Hun er kørt helt herud for at lukke mig ind. Vi går gennem det lavloftede våbenhus og træder så ind i kirkens højloftede rum fra siden af rummet.

Dagslyset fra vinduerne er blokeret af rullegardiner, som vi ruller op. Lyset slider på den nyligt i standsatte altertavle og prædikestol, fortæller provsten. Jeg nikker og tænker, at det er lidt mærkeligt, at Guds hus ikke tåler lys.

Kirkerummet er meget smukt. Det har gotiske hvælvinger, stenbelagt gulv og et ensidet lysindfald fra syd. Indenfor er også denne matte brydning af dagslyset. Kirken har spor efter tidligere tiders bomhuller, tilmurede vinduer og belægningskift. Den fortæller mange historier for den, som ser efter.

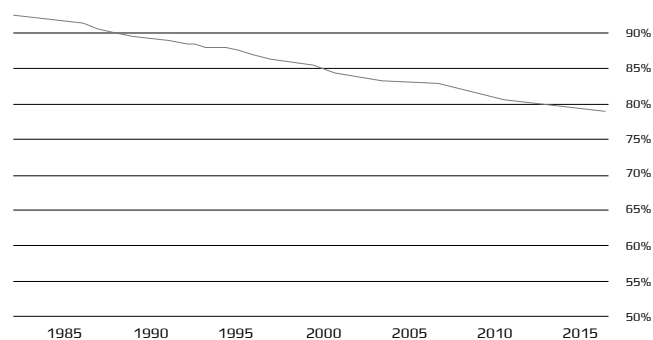
Altertavlen og prædikestolen er fornemme træskærerarbejder. Alligevel vækker de en blandet følelse hos mig. De står for noget, jeg ikke helt ved hvad jeg mener om. Noget om guds frygt, magt og hierarkier i samfundet.

Jeg tager et par mål og takker provsten for hendes tid. Jeg spørger hende, om vi kan gå op i tårnet? Det kan vi desværre ikke. Der er ikke adgang for menigmand.

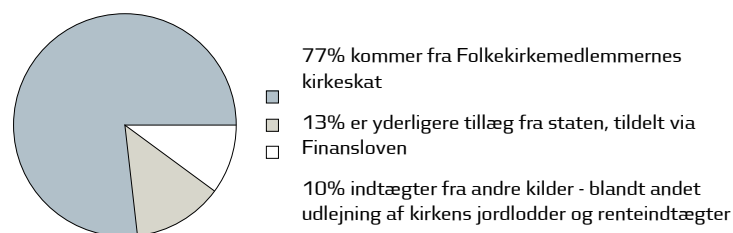

FOLKEKIRKENS TRE BENS PÆND

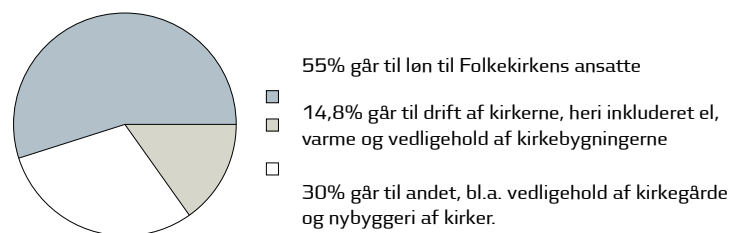
Medlemmer af Folkekirken 1985-2015 i procent af den samlede befolkning

Folkekirkens indtægter: 7.758.000.000 dkk 2011

Folkekirkens udgifter: 7.695.000.000 dkk 2011

Politisk situation 2015

Danmark har været kristent siden Harald Blåtand og Jellingstenens tid i 985. Danmark har siden fungeret som et kristent land. I Danmark er kirke og stat ikke adskilte, som det er tilfældet i f.eks. Sverige og Norge.

Folkekirken oplever en lille, men konstant nedgang i antallet af folkekirkemedlemmer. I 2014 var antallet 78.4%, mod f.eks. 89.3% i 1990. Faldet skyldes først og fremmest, at de fleste døende er medlemmer af folkekirken, mens færre nyfødte døbes og dermed indskrives i folkekirken.

Folkekirken drives både af statsstøtte og indtægter fra kirkeskatten. Kirken i Danmark har således været økonomisk uafhængige af at tiltrække befolkningens interesse og følge med tiden. Først i de seneste par år er medlemstallet faldet så kontinuerligt, at samfundet reagerer på situationen.

Daværende kirkeminister Manu Sareen udtalte 13 september 2013, at man må tage stilling til, om 200 af landets mindste sogne, med under 200 medlemmer, skal have lukket deres kirke. Det skete efter Kulturminister Marianne Jelved i 2012 lukkede 8 kirker i København. Kirkerne lukkedes ikke med tvang, og de fem kirker, hvor menighedsrådet gjorde tilpas modstand, forblev åbne.

Lukningen af de danske landsbykirker tegner til at blive et politisk tovtrækkeri mellem Kirkeministeriet, biskopper, præster og sogneråd.

Kirkerne kan tages ud af sognekirkelig brug, men fortjenesten er begrænset, da bygningsmassen alligevel skal vedligeholdes som kulturarv. Den bedste ville måske være, hvis man kunne bruge kirkerne til noget, der er interesse for.

Den danske folkekirke har indtægter på 7,7 mia kroner årligt og udgifter på 7,6 mia. Der bruges årligt 14.8%, eller 988 mio kroner, til drift, vedligehold og restaurering af kirkerne samt deres inventar.

Samtidigt med den faldende tilslutning til folkekirken, stiger dens samlede udgifter. De er således steget fra 5.5 mia kroner i 2001 til 7,7 mia kroner i 2011.

Kirkerummet i Venslev Kirke

Religionens rolle i nutidens Danmark

Tilbage står det store spørgsmål; hvorfor holder vi op med at tro på Gud?

Danskerne har været et kristent folkefærd i næsten et årtusind, og vores liv og samfund har været bygget op omkring religionen. I de seneste 20 år er medlemstallene kontinuerligt faldende. Hvorfor?

Tidligere var kirken essentiel i livets store spørgsmål; liv, død, giftermål, men stod også for uddannelse og åndshjælp. Nogle steder fungerede præsten endda som læge og som leder af det lokale samfund. Det var i kirkebogen, man bogførte en landsbys født, døbt, konfirmerede, gifte og døde. Man havde brug for kirken, for hele samfundet var bygget op omkring den.

I dag har samfundet overtaget alle de funktioner. Det er samfundet, der tager sig af os når vi fødes, det sørger for at bogføre os, uddanne os, helbrede os, gifte os, give os psykologhjælp og holde styr på os. Når vi taler om fremtiden, er det videnskaben som giver de fleste svar. Kirken er i dag blevet overflødig for den almene dansker, og ud af folkekirkens 4.4 millioner medlemmer kommer kun 5% i kirken udover ved pårørendes dåb eller begravelse.

Fordi stat og kirke ikke er adskilte, og folkekirken som den eneste trosretning har ret til at inddrage kirkeskat, har folkekirken ikke været tvunget til at holde sig ajour med befolkningens behov.

Kirkens image er blevet en smule støvet. Det er ikke ligefrem sejt at gå kirke og kirken er ofte noget, man opsøger senere i livet. For vi får jo alle vores behov opfyldt?

Får vi diskuteret etik, kærlighed, religion, beslutninger som f.eks ægteskab, skilsmisse og utroskab, liv og død i samfundet?

Antallet af borgere, som går til psykolog er støt stigende, ligesom hyppigheden af skilsmisser, ensomhed hos unge og ældre og stress accelererer.

Det tyder på, at vi stadig har brug for at reflektere over mindre åbenbare sider af livet, et behov, vi tidligere fik opfyldt gennem vores tro.

Der er stadig gamle traditioner, der samler landsbyfolket i de byer, hvor det fejres. Øverst Sankt Hans i Fårdrup, midt t.v. Sommer-i-by i Nordby, midt t.h. Fastelavnsoptog i Aarestrup og nederst opsættes Majstangen på Strynø.

Affolkning af yderområder

Et tredje af folkekirkens helt store problemer, er problematikken omkring affolkning af yderområder. Tilstrømningen til landets store byer er enorm og landsbyerne lider.

Tidligere samledes man om det at bo i en landsby, blandt andet fordi man måtte have 7-8 heste for at kunne trække ploven. Man blev nødt til at forholde sig til sine naboer, og landsbyernes struktur afspejlede også arkitektonisk dette fællesskab.

Efter industrialiseringen er landsbyernes strukturer blevet opløste, og "Bedre Byggeskik"-huse og parcelhuse med afskærmende haver omkring er nu den dominerende hustype.

Samtidig oplever landsbyerne, at de få mødesteder byen har, drejer nøglen om. Det er små, men vigtige instanser som købmanden, mejeriet, møllen, sportsklubben eller skolen, der udover sin praktiske funktion også har fungeret som aktive samlingssteder for landsbyerne.

Landsbykirkerne står her som byens sidste middelalderlige tand, en bygning, som er umådeligt meget ældre end byernes øvrige bygningsmasse. Den kan ikke fjernes grundet dens værdi som kulturarv.

Kirkerne anvendes meget sjældent, i snit hver tredje søndag. Mange kirker står tilmed lukket, så man kun kan få adgang ved hver tredje søndags gudstjeneste eller ved forudgående aftale med kirkens præst.

Ordet kirke kommer fra græsk 'ekklesia' og betegner den menighed som samledes om kirken. Menig betyder 'almindelig', så kirken kunne egentlig kaldes "Det almindelige menneskes hus". Det kan undre, at man så ikke kan komme ind i den.

ARKITEKTUREN

Kirker i Danmark:

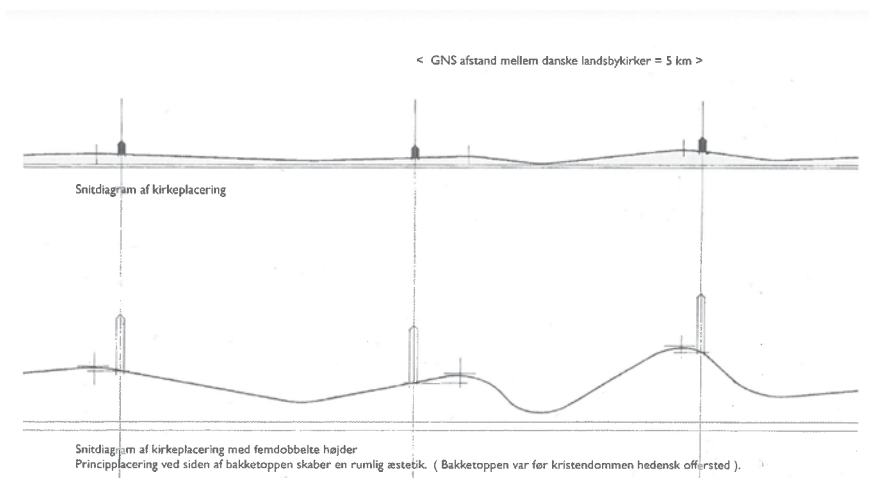
I Danmark er der over 2400 kirker. Der er bevaret 1728 kirker bygget før år 1500; det er 83 købstadskirker og 1645 landsbykirker.

I Skåne er der knap 100 kirker tilbage fra dansk tid, idet Sverige i 1800-tallet nedrev de fleste af de oprindelige kirker.

De bevarede landsbykirker er for langt størstedelen romanske (1589 af de 1728), og kun meget få er gotiske landsbykirker. Man byggede flere gotiske kirker i byerne.

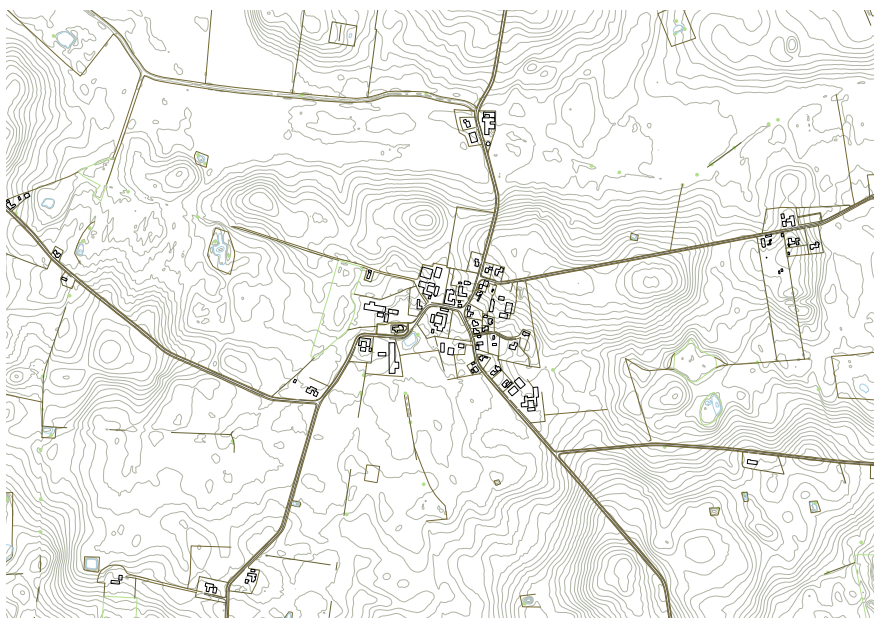
Landsbykirkebyggeriets hovedperiode ligger mellem 1175 og 1225, hvor der byggedes over 1000 kirker af sten i Danmark.

Danmarkskort 1:3.000.000. De danske kirker ligger jævnt fordelt over hele landet med omtrent 5 kilometers mellemrum.

Diagramsnittet viser princippet for placeringen af de 2000 danske kirker og landsbyer. Den pragmatiske placering danner samlet en æstetik med kirken og kirkelandsbyens placering i mellemkoten.

- fra Steen Høyers 'Kulturlandskabet I'

Plan af landskabet omkring Venslev i 1:20.000. Kirkelandsbyerne ligger sig umiddelbart ved siden af bakkedragenes toppunkter.

Landskabeligt træk

Efter istiden lå store kampesten spredt ud over Danmark. De var fragtet hertil fra Norge og Sverige af de enorme gletscherkapper. Da den kristne katolske lærde begyndte at brede sig fra syd, byggede man i Danmark 1600 kirker, der havde til formål at udbrede den kristne tro.

Det danske kirkebyggeri er stadig det mest markante og storslåede byggeri i Danmarkshistorien. Den enkelte kirkes arkitektur er uprætentiøs og rationel, men aldrig før eller siden har man bygget en så markant landskabelig og kulturhistorisk manifestation.

For at lette skiftet fra Asatro til kristendom byggede man ofte kirkerne der hvor der tidligere fandtes et hedensk bodsoffersted, typisk på høje. Kirkerne erstatter således et endnu ældre religiøst punkt. Højene var udvalgt efter deres landskabelige kvaliteter, og landsbykirkernes placeringer fungerer i dag stadig som markører i landskabet.

Kirkerne ligger ikke præcist på bakkedragenes højdepunkter, men lige ved siden af. Det bevirker, at kirkerne lægger sig ind i landskabet på en naturlig og ydmyg facon. Deres placering er således altid givet af landskabet.

Et gennemgående træk er også, at kirkerne altid har samme orientering. Indgangen i skibet peger mod vest, mens kor og apsis vender mod øst. Den bedende har således altid ansigtet i retning af den opadstående sol.

Kirkerne ligger altid, eller har historisk set ligget, i forbindelse med en landsby. Der hvor kirkerne i dag ligger alene eller kun er tilknyttet herregårde, er den omkringliggende landsby med tiden forsvundet. De er enten brændt ned eller fortrængt af den tilhørende herregård.

Ud af de 26 middelalderkirker som skal lukkes på Sjælland, ligger 9 uden relation til en landsby.

1. År 1100, romansk tid:
Koret byggedes først og er kirkens helligste rum. Måske stod folk oprindeligt i cirkel i koret og dyrkede guddommen.

2. År 1100, romansk tid:
Til koret byggede man et skib, der skulle huse menigheden. Langs langsiderne var murede bænke.

3. År 1100, romansk tid:
Måske tilføjedes en lille niche, apsis, hvor kirkens hovedalter kunne stå indføjjet i væggen.

4. 1350, gotisk tid:
De romanske kirker blev ombyggede til gotisk stil, flade trælofter udskiftet med murede hvælvinger og et tårn blev senere tilføjet.

5. 1350, gotisk tid:
Hvis det oprindelige skib var for småt, udbyggede man det bare. Overgangen fra kor til skib blev ikke markeret arkitektonisk.

6. 1450-frem:
Kirkerne blev lige så stille bygget ud med våbenhuse, sakristier og tårne, alt efter behov og midler.

7. 1450-frem:
Hvis der var for meget af noget, rev man det bare ned og brugte stenene andetsteds.

8. 1450-frem:
Ved reformationen rev man en del landsbykirker ned og brugte stenene på andre kirker.

8. 1450-frem:
Kirkerne står i dag med adderinger og subtraktioner, men har stadig de romanske grundbygninger.

Kirkernes arkitektur:

De romanske kirkers arkitektur er enkel, uprætentiøs og rationel.

Kirkernes arkitektur er grundlæggende ens, og orienteringen af kirkeskibets tilbygninger er ligeledes ensartet, med kor og apsis mod øst og tårn mod vest. Kirkernes skibe har fungeret som oprindelige byggestene, og man har gennem århundrederne tilpasset kirken til det, der var behov for. Oprindeligt bestod kirkerne bare af skib og kor, og var en simpel stenlade, sognets beboere mødtes i. Kirkerne var grundlæggende et fælleshus, et samlingspunkt for de landsbyer, de lå i.

Murene blev konstrueret af kamp og brudsten. De hviler på en sokkel med to fremspring. Murene dækkedes af puds. Muråbningerne er rundbuede og de små vinduer sidder højt. Alteret stod i apsis, kirkens sangere stod i koret, og menigheden sad omkring på gulvet eller på medbragte stole.

Disse fælleshuse omgivedes af menighedens døde, som begravedes omkring kirken. Fejringen af livet i kirken var således uløseligt forbundet med påmindelsen om døden. Gravstenene stod oprindeligt helt tæt og uordnet om kirkekroppen, og hver enkelt grav havde ikke sin egen afmærkning. Kirkegården var heller ikke omgivet af en mur, men arkæologiske studier viser spor efter lave stensætninger eller grøfter, der afholdt landsbyens dyr fra at komme ind på kirkegården og rode i jorden.

Kirkerne står ikke i dag som de blev bygget, men er derimod både inde og ude formet af de 850 års Danmarkshistorie.

Kirkens skib har fungeret som et grundrum, hvortil man har kunnet bygge til og pille af, alt efter hvad der var behov for i sognet. Kirkerne har historisk kunnet tilpasse sig det omgivende samfunds behov, og har rent fysisk kunnet udvides eller svindes ind.

De romanske kirker tagflader var beklædte med spån eller tagpander og havde indadtil et fladt træloft, men da den konstruktion ofte brændte ned, murede gotikkens bygmestre stenhvælv over de romanske mure. Man transformerede rummene til at blive lysere med større vinduer, og skibene forlængedes hvis menigheden ikke længere kunne være i kirken. Våbenhus, sakristi og tårne byggedes til. Der ophængtes store klokker i kirkernes tårne og de kunne således signalere over store landområder. Man pyntede kirken udadtil med kamtakker på tårnet, og mange steder prydede man også de ældre romanske bygninger med gesims og kamtakker for enden af skib og kor.

Kirkerne er desuden indrettede med ganske særlige møbler. De er udførte i træ og som regel fra 1500-frem. Det er prædikestol, altertavle, knæfald og kirkebænke. En undtagelse herfra er døbefonden, som er i sten og derfor det eneste møbel, vi har fra kirkernes egen dåb.

De romanske kirkers rationelle og uprætentiøse arkitektur er sympatisk og de over tid adderede bygningskroppe giver kirkerne et interessant og fleksibelt perspektiv.

“Kirken det er et gammelt Huus”

N.F.S. Grundtvig

“Idet da alle tiders skønhed er opladt for vor tids øje, gælder det for arkitekten at tilegne sig det således, at det bliver hans ejendom, optaget i hans person, i hans smag, i hans dannelse, at han ikke vil efterligne det gamle, men giver det genfødt, idet han giver sig selv”

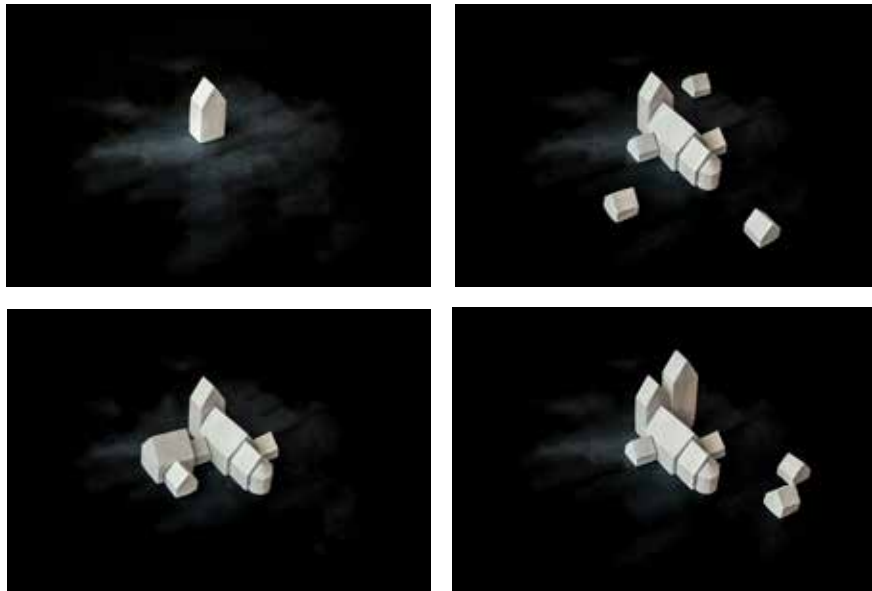
P.V. Jensen-Klint

Kirkehvelvinger spejlet over to akser

“Her kan vi forbinde os bagud med vor historie, og her føler vi forpligtelse til på seriøs vis at forbinde vor egen tid med fremtiden.”
Johannes Exner om kirker, 1985

To afsæt

Additionsprincip

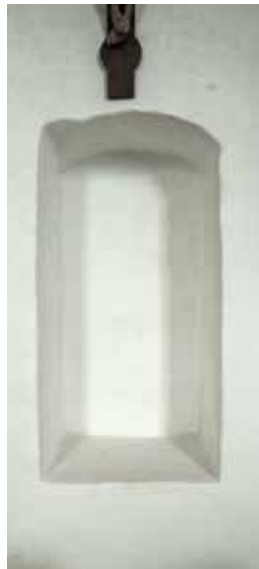
Kirkernes adderede princip fortsættes. Additionsteknikken giver mulighed for at betragte kirkekroppene som voluminer, der kan optage og tilpasse sig det omgivende samfunds behov.

Det rene kirkerum

Kirker er forbudt med alle mulige religiøse symboler. Hvad er rummets isolerede karakter? Kan det give nye perspektiver til kirkernes anvendelse at betragte dem i et ureligøst perspektiv?

Her ses et foto fra restaureringen af Vester Hæsing Kirke. Kirken er renset for altertavle, prædikestol, lysekroner og kirkebænke.

“Det bedste ville derfor være, at vi til enhver tid på kultiveret vis holder vore bygninger vedlige, bruger dem, om nødvendigt ændrer dem.”

Johannes Exner 1985

Transformationsholdning

Når man står overfor en snart 1000 år gammel bygning, rammes man uvægerligt af tidens langstrakte kontinuitet. Hånden hviler på sten som langt overgår ens eget liv.

Kirkebygningerne står som levende væsener med spor efter tusind års levet liv. Øjet går på opdagelse i de kalkede rum og finder spor af tilmurede åbninger, ændrede vindueshuller, belægningsskift, bomhuller, additioner og subtraktioner.

Efter nutidens fredningssyn har man tidligere haft en langt mere frimodig transformationsholdning og tilladt, at kirken kunne omdannes til de behov, menigheden måtte have. I reformationen rev man endda mange af de gamle middelalderkirker ned og brugte materialerne til udbygninger af andre kirker eller til nye huse.

Hvis landsbykirkerne går ud af sognekirkelig brug, overgår de til fredning. Det er vigtigt at bevare og forstærke kirkernes status som levende bygninger. “Use it or loose it” lyder en engelsk talemåde. Den er mere sand end vi vil være ved, også selvom man i England bygger mange ting ind i kirkerne, som vi ikke bør efterligne.

Bygningsarv i Danmark, er bygninger langt mere relevante og værdige, når de er i brug. Middelalderkirkerne skal ikke blive museumsgenstande, der står som aflåste og utilgængelige monumenter i landskabet.

Hvorfor ikke give kirkerne nyt liv ved at tilpasse dem en funktion, der er interesse for i samfundet?

Min restaurationsholdning er derfor, at vi skal bevare kirkerne ved at anvende dem. Vi skal frigøre kirkerummene fra de bånd, der afskærer folk fra at bruge dem, om nødvendigt ved at fjerne deres religiøse funktion.

Hvis kirkernes menighed er glade for kirken og bruger den aktivt, er det også muligt at kirkerne ikke skal tages ud af sognekirkelig brug. Der kan i det tilfælde arbejdes med fleksible rumligheder, så kirken kan optage flere forskellige behov.

Selvom vi er dygtige til at passe på vores

Tre omdannede kirker

Den tilsandede Kirke

Kirken i Skagen er en ufrivillig omdannelse af en traditionel, hvidkalket landsbykirke. Flyvesandet har dækket resten af kirkens krop, og kirketårnet står nu som en monolit i landskabet.

Dreslette Kirke

Ved Haarby på Fyn lå en traditionel, hvidkalket landsbykirke. Den blev ombygget til sit nuværende, karakteristiske ydre af Niels Ryberg i 1785. Nogle mener, at det karakteristiske tårn var et sømærke, andre at det skulle være observatorium.

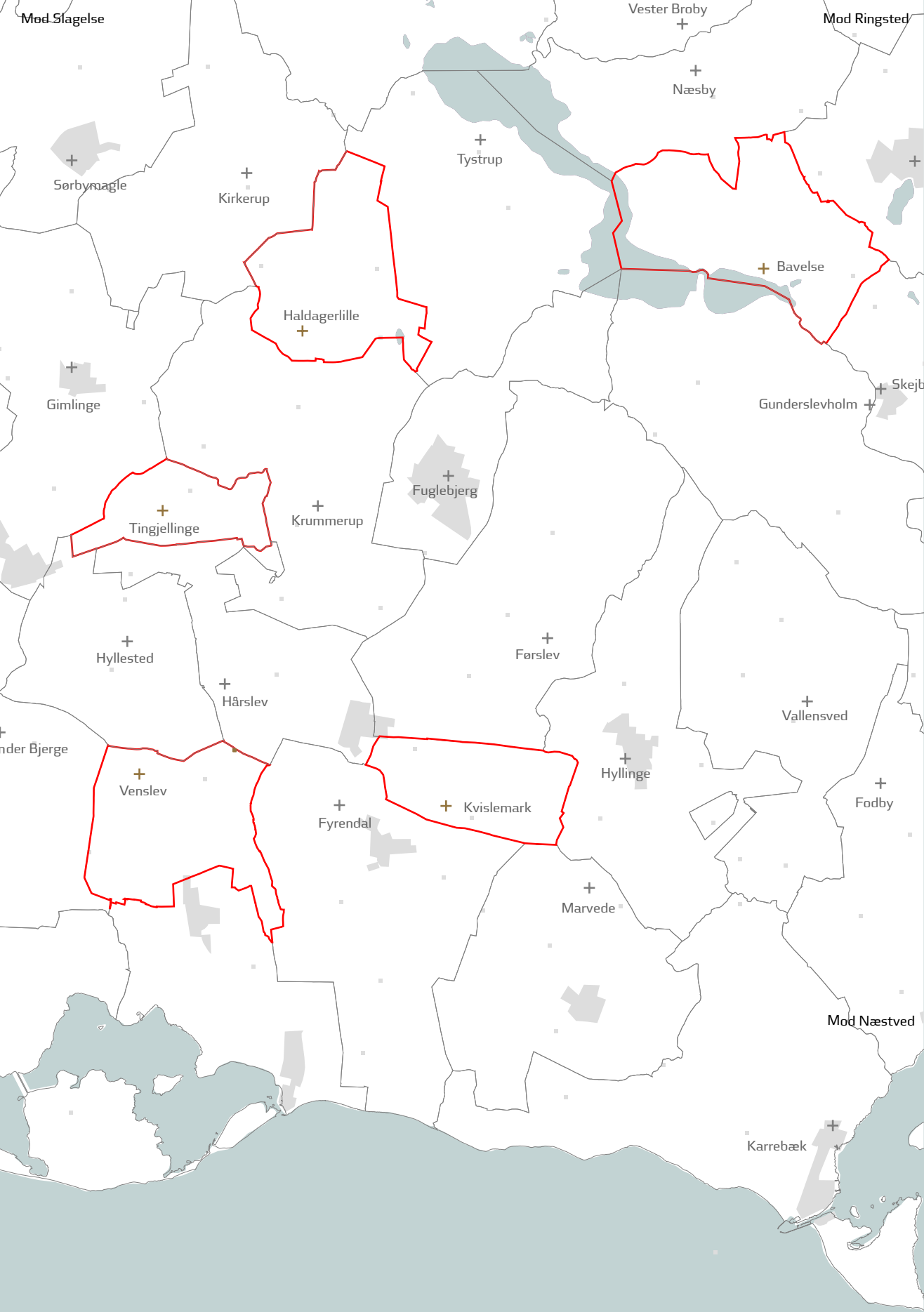

Mårup Kirke

Den romanske kirke blev nedtaget i 2009, da kirken var for tæt på den eroderende vestkyst. Kirkens mure står nu 2 meter høje og danner et uderum. Resten af kirken opbevares af Nationalmuseet.

OPGAVEN

Metode

I opgaven udvalges landområdet mellem Ringsted, Slagelse og Næstved som nedslag. Dette område er udvalgt som et vilkårligt sted i Danmark da problematikken er gældende for hele landet.

Jeg fokuserer udelukkende på de oprindelige, romanske middelalderkirker. De følger alle de samme grundtræk, de ligger alle eller har ligget i forbindelse med en landsby og de er alle omgivet af kirkegårde. De følger således et mønster, som gør det muligt at behandle dem som et grundobjekt. Det er opgavens ønske at udvikle en strategi, Danmarks overflødige kirker kan behandles efter.

I det udvalgte område ligger der 26 middelalder kirker. Ud af dem har 5 kirker mindre end 200 medlemmer, og deres rolle tages op til revurdering - kva det politiske forslag fremført i 2013.

I opgaven foreslås en række varierede anvendelser af kirkerummene. Det tænkes således, at områdets landsbyer deler kirkerne og deres forskelligartede funktioner mellem sig.

Det er opgavens mål at undersøge kirkenes relation til de omgivende landsby-samfund. Kan kirkebygningerne blive et samlingssted for landsbyboerne?

Det udvalgte område. På kortet er der 26 kirker, hvoraf 5 foreslås lukket.

Afleveringsformater

Opgavens intention er at frembringe et realistisk idékatalog over, hvad man kunne anvende de mange tomme landsbykirker til. Den tager udgangspunkt i en fascination af kirkerne som rumlige, sammenlignelige objekter.

Det handler ikke om at fortrænge kristendommen eller stille spørgsmålstejn ved religion i samfundet som sådan. Det bunder i en grundtanke om, at kirkerne får større relevans for os som mennesker, og måske tilmed bevares bedst, hvis vi benytter dem.

Opgaven fokuserer på landområdet nord-vest for Næstved. De 5 kirker bearbejdes en overordnet skala som 1:200. I opgaven udvælges én kirke, som behandles i tre skatrin. Det kunne være 1:500, 1:50 og 1:5. Disse skalaer vil nærme sig projektet, først i relation til landskabet, så i et stilleben af det rumlige objekt og til slut i et portræt af detaljen.

I arbejdet med kirkerne undersøges kirkenes omgivelser og forholdet mellem kirken og det byrum, der omgiver den.

FEM LANDSBYKIRKER

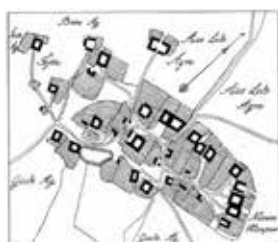

Fig. 12. Venslev 1789 (1895).

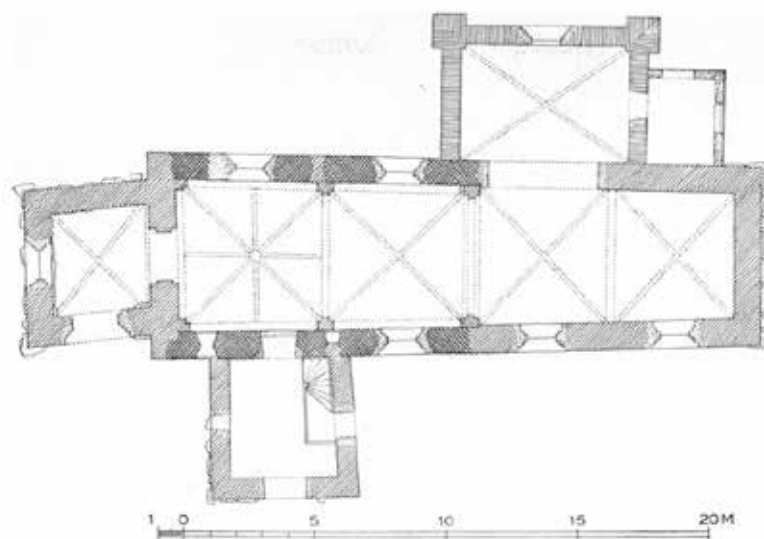

Fig. 2. Venslev. Plan. 1:300. Maalt af Arne Nystrom 1928.

1 : Venslev Kirke

Stift	:	Roskilde
Provsti	:	Slagelse-Skelskør
Kommune	:	Slagelse
Sogn	:	Venslev
Kirke	:	Venslev Kirke
Præst	:	Birgitte Lind Willumsen
Indbyggere	:	230
Folkekirkemedlemmer	:	198

Venslev er en idyllisk lille landsby. Vejen bugter sig gennem byen og fører den besøgende forbi kirken og gadekæret. Kirken ligger lige ud til gadekæret, byens naturlige mødested. Kirkegårds-muren afskærmer både med sin højde og grundet et terrænspring sammenhængen mellem by og kirkegård.

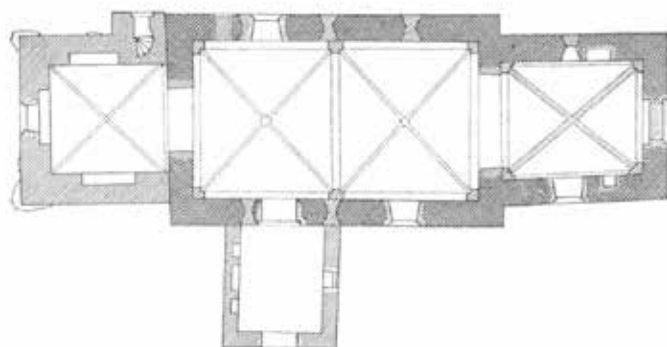
Venslev består af en blanding af ældre gårde og huse i Bedre-Byggeskik-stil, men byen har ikke mistet sin landsystemning.

Beboerne i Venslev mødes i det nærliggende Klokkehus, som er klokkerens gamle hus. Der er for koldt at være i kirken. Her laver spejderne snobrødsdej, der er juleklip eller andre aktiviteter. Det er Venslev Sogns Lokalråd der arrangerer, så arrangementerne har ofte et kristent islæt.

Der bor både børnefamilier, unge og ældre. Det er dog svært at lokke de unge til de arrangementer, der afholdes.

Fig. 1. Bavelse 1776.

1 0 5 10 15 20M

Fig. 2. Bavelse. Plan. 1:300. Maalt af Th. Havnig 1917 (C. G. Schultz 1931).

2 : Bavelse Kirke

<i>Stift</i>	:	<i>Roskilde</i>
<i>Provsti</i>	:	<i>Næstved</i>
<i>Kommune</i>	:	<i>Næstved</i>
<i>Sogn</i>	:	<i>Bavelse</i>
<i>Kirke</i>	:	<i>Bavelse Kirke</i>
<i>Præst</i>	:	<i>Connie Bondesen Beier</i>
<i>Indbyggere</i>	:	<i>146</i>
<i>Folkekirkemedlemmer</i>	:	<i>128</i>

Bavelse Kirke har navn efter en landsby, "Bavløse", som endnu i 1600-tallet havde 13 gårde, men derefter oplugtes af herregården.

Kirken ligger derfor alene i det imponerende istidslandskab og skuer ud over Tystrup-Bavelse sø. Bavelse Herregård ligger ved siden af. Området er nationalpark og populært blandt ornitologer, der kommer til området for at se på det rige fugleliv.

Kirken ligger på en høj helt tæt ved søen, men er alligevel ikke rigtigt forbundet til den. Der går en lille natursti rundt om søen, men den leder ikke forbi kirken. For at komme op til kirken fra søen skal man forcere et stykke braklagt landbrugsjord. Kirken er desuden nærmest usynlig fra søen, da den omkranses af mange store, gamle træer.

Der bliver afholdt arrangementer i Bavelse Kirke omkring hver tredje søndag. Provsten holder desuden en årlig pilgrimsvandring mellem Næsby, Glumsø og Bavelse Kirke.

Fig. 7. Kvislemark 1796.

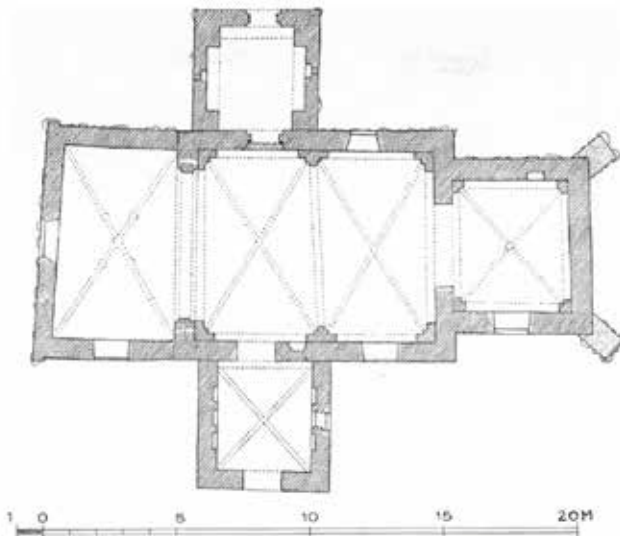

Fig. 2. Kvislemark. Plan. 1 : 300. Maalt af Aage Roussell 1931.

3: Kvislemark Kirke

Stift	:	Roskilde
Provsti	:	Næstved
Kommune	:	Næstved
Sogn	:	Kvislemark
Kirke	:	Kvislemark Kirke
Præst	:	Marianne Berg
Indbyggere	:	209
Folkekirkemedlemmer	:	194

Kvislemark Kirke ligger midt i Kvislemark, lige ved byens gadekær. Om gadekæret er et fælles jordanlæg og et par gamle bindingsværkshuse. Der ligger et par nyere Bedre Byggeskik-prægede huse overfor kirken.

Kirken virker noget klodset udefra med usædvanligt store kamtakker. Den ligger, som altid, omgivet af en kirkegård. Kirkegårdsmuren skubber kirken ud af det sociale rum, gadekæret udgør. Inde er kirkens kor udsmykket med kalkmalerier.

Kvislemark har tidligere været en meget aktiv by, med spejdere, tærskeselskab og Husflidsskole, men alt dette er lukket i dag.

Der er dog et kor, "Kvislekoret", som mødes for at synge i kirken.

Byen har et forsamlingshus, hvor man samles. Forsamlingshuset blev dog lukket i december 2014, da bygningen er angrebet af skimmelsvamp.

Der er gudstjeneste i Kvislemark Kirke omkring hver tredje søndag.

Fig. 6. Haldagerlille 1799.

HALD AGERLILLE KIRKE

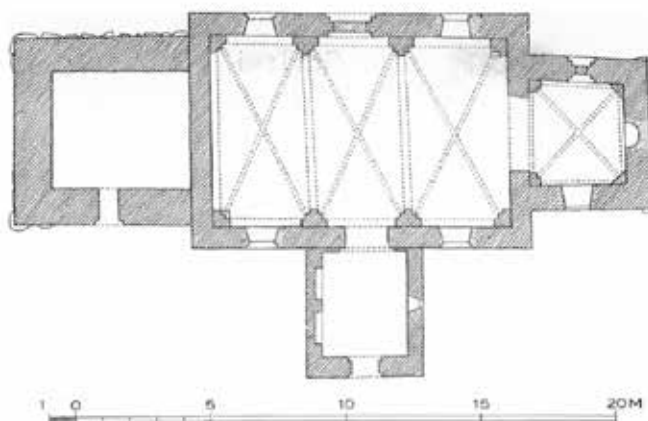

Fig. 2. Haldagerlille. Plan. 1:300. Maalt af Aage Rousell 1931.

4 : Haldagerlille Kirke

<i>Stift</i>	:	<i>Roskilde</i>
<i>Provsti</i>	:	<i>Næstved</i>
<i>Kommune</i>	:	<i>Næstved</i>
<i>Sogn</i>	:	<i>Haldagerlille</i>
<i>Kirke</i>	:	<i>Haldagerlille Kirke</i>
<i>Præst</i>	:	<i>Birgitte Johannesen</i>
<i>Indbyggere</i>	:	<i>201</i>
<i>Folkekirkemedlemmer</i>	:	<i>180</i>

Haldagerlille Kirke er en flot, ret stor kirke, som ligger ud til vejen i den lille by Haldagerlille. Byen har et gadekær, der ligger i den anden ende af byen. Der er også en rytterskole i byen, som dog i dag er udlejet til bolig.

I byen ligger omkring fire velholdte, fire-længede gårde, adskillige småhuse og et par gårde til salg. Byen har ikke et forsamlingshus eller lignende sted, man kan samles.

Der er gudstjeneste i Haldagerlille Kirke omkring hver tredje søndag.

Fig. 6 Ting-Jellinge 1770.

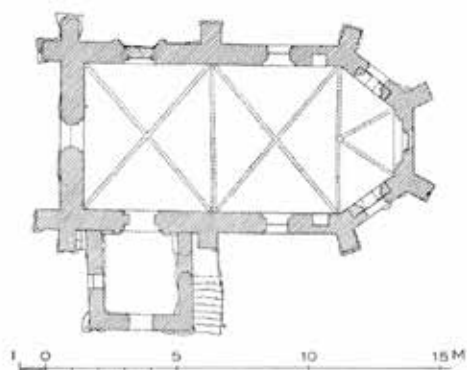

Fig. 2. Ting-Jellinge. Plan. 1 : 300. Maalt af Arne Nystrom 1928.

5 : Ting-Jellinge Kirke

Stift	:	Roskilde
Provsti	:	Næstved
Kommune	:	Næstved
Sogn	:	Ting-Jellinge
Kirke	:	Ting-Jellinge Kirke
Præst	:	Tom Thygesen Daugaard
Indbyggere	:	151
Folkekirkemedlemmer	:	138

Ting-Jellinge er en lille by gennemskåret af hovedvejen mellem Sorø og Skelskør. Den er meget domineret af den trafikerede vej, som kirken ligger lige op til.

Byen har ellers et stort gadekær med græs omkring, men idyllen spoles af de forbifarende biler. Byen er i øvrigt ikke rigtigt tilgængelig, da alle andre veje end hovedvejen er private indkørsler.

Ting-Jellinge kirke er Danmarks tredje mindste kirke og måler kun 13 m fra kor til skib. Over våbenhuset er i 1747 bygget et lille klokketårn med pyramideformet tag, og på tagets spids er et lille støbejernsflag. Det giver kirken et atypisk og næsten borg-agtigt udtryk udadtil.

Da jeg besøger kirken, er den endda under ombygning og ved at få lagt nye varmerør. Elektrikeren ryster på hovedet af, at Nationalmuseet ikke ville tillade, at man isolerede under rørene. Rørene ligger i sandet

under gulvbrædderne, et par centimeter over markjorden.

Ting Jellinge kirke er blevet besluttet nedrevet både i 1500 og 1600-tallet på grund af dens ringe størrelse og fattigdom. Stenene kunne så anvendes andetsteds. Den har begge gange reddet sig.

Der er ikke forsamlingshus eller andet samlingssted i byen. Der er gudstjeneste i Ting-Jellinge Kirke omkring hver tredje søndag.

INFORMATION

Kilder

Personer

Venslev Kirke, kirkeværgen Tove Helene Danscher
Bavelse Kirke, provst Connie Bondesen Beier
Haldagerlille Kirke, graver Kurt Frederiksen

Mogens Vedsø, bygningsopmåler v. Nationalmuseets "Danmarks Kirker"
Kerstin Eliassen, bygningsarkæolog v. Nationalmuseets "Danmarks Kirker"

Optælling af kirker er udført af Edvard Mackeprang i 1920, inkluderer Sønderjylland til Ejderen.

Papir

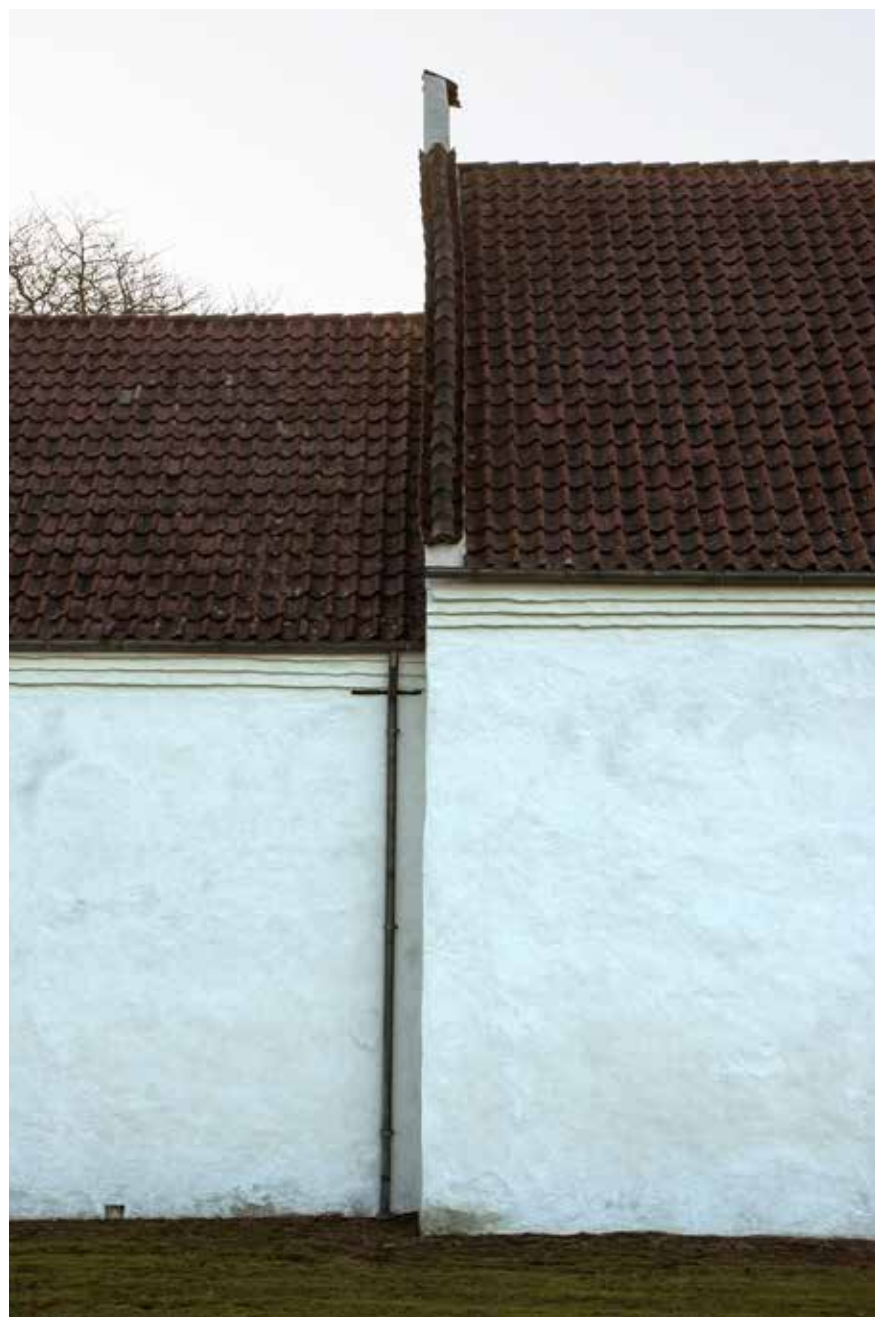
Danmarks Kirker - igangværende opmålingsarbejde og bogværk af Nationalmuseet.
Steen Høyers landskabshæfter
"Ny brug af danske Kirker", publikation udgivet af Kirkefondet og Realdania
"Middelalderkirkens konstruktioner", publikation udgivet af Kirkeministeriet

Data

Kirkeministeriet.dk
Folkekirken.dk
Danmarks Statistik - dmi.dk
Sogn.dk
Wikipedia.dk

Presse

Kristeligt Dagblad
Information
Politiken
Jyllandsposten

Studieforløb

2015 10. semester	Afgang Kunstakademiets Arkitektskole, afdelingen for Kulturarv, Transformation og restauration v. Christoffer Harlang Charlie Steenbjerg Nicolai Bo Andersen
2014 8-9 semester	KTR Afdelingen for Kulturarv, Transformation og Restauration v. Christoffer Harlang
2012 - 2013 18 måneder	Praktik og efterfølgende studenterarbejde hos Lundgaard & Tranberg Arkitekter
2012 7 semester	Studieafdeling 8 Arkitektur, eksperiment og teknologi v. Frank Bundgaard
2011 - 2012 6 måneder	Rejse i Nepal og Japan, studie af lokale byggeskikke, bevilget af Ny Carlsberg- Fon- det. Praktik hos Hiroshi Sambuichis tegnestue i Hiroshima.
2011	Bachelor Studieafdeling 8 v. Frank Bundgaard
2008 - 2011 1-6 semester	Studieafdeling 8 v. Frank Bundgaard
2008 5 måneder 5 måneder	Københavns tekniske skole Grundforløb, skrædderuddannelsen Grundforløb, møbelsnedkeruddannelsen

Den åbne kirke
Afgangsprogram for Mie Burchardi
Forår 2015